

Bożena Kępkowska

Jan Dionizy Piotrowski

Przegląd Pruszkowski nr 2, 74-78

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jan Dionizy Piotrowski

Jan Dionizy Piotrowski inżynier mechanik, pionier przemysłu obrabiarkowego w Polsce, członek Akademii Nauk Technicznych, członek honorowy Stowarzyszenia Inżynierów i Mechaników Polskich (SiMP), dyrektor techniczny Wytwórni Obrabiarek i Narzędzi w Pruszkowie i Fabryki w Porębie Stowarzyszenia Mechaników Polskich z Ameryki od 1921r., a następnie dyrektor Centralnego Biura Konstrukcyjnego Obrabiarek w Pruszkowie w latach 1952 – 1964.

To Jan Piotrowski otwierał 1 grudnia 1921r. Szkołę Rzemieślniczo – Techniczną w Pruszkowie w imieniu Stowarzyszenia Mechaników Polskich.

Był jej opiekunem z ramienia Wytwórni, aż do 1949 r. Dzięki jego zaangażowaniu, pomocy w wyposażeniu warsztatów szkolnych w narzędzia i obrabiarki oraz finansowaniu, placówka rozwijała się i przetrwała trudny czas wielkiego kryzysu gospodarczego w latach trzydziestych XX wieku oraz czasu okupacji i odbudowy po 1945 r. Dbał o wysoki poziom kształcenia zawodowego uczniów. Troszczył się o absolwentów szkoły – wszyscy w okresie międzywojennym znaleźli zatrudnienie w pruszkowskiej fabryce.

Szkoła po reformie z 1932 r. stała się wzorcem dla innych tego typu szkół fabrycznych. Wzorowe wyposażenie warsztatów, program kształcenia, organizacja stały się przedmiotem licznych wizytacji i artykułów w prasie o szkolnictwie zawodowym¹⁾.

Jan Piotrowski urodził się 21 października 1875 r. w Borysowie na Białorusi, jako syn Michała – inżyniera konstruktora komunikacji

---

¹⁾ J. Piotrowski, „Przegląd Mechaniczny” 1938, t. 4, nr 5, s. 37 – 55

wodnych w państwie rosyjskim (zmarł w 1884r.) i Anny z Siezieniewskich (przed zamążpójściem była nauczycielką, zmarła w 1929 r.).

W 1894 r. ukończył gimnazjum klasyczne w Mińsku. Następnie studiował w Petersburgu w Instytucie Technologicznym. Ukończył go w 1900 r. i uzyskał dyplom inżyniera technologa. W trakcie studiów był jednym z czołowych działaczy Polskiej Partii Socjalistycznej. Tu spotkał Józefa Piłsudskiego, który kierował partią²⁾. Po ukończeniu uczelni, z polecenia władz PPS, wyjechał do Warszawy, gdzie rozpoczął pracę jako konstruktor w fabryce „Gerlach i Pulst”. W 1901r. zakończył swoją przygodę z ruchem socjalistycznym, wystąpił z partii z powodu przekonań religijnych i głębokiej wiary³⁾.

Po opuszczeniu PPS poświęcił się pracy zawodowej. Awansował szybko na stanowisko dyrektora technicznego. W czasie I wojny światowej, w 1915 r. wraz z fabryką i załogą został ewakuowany do Charkowa. Przebywał tu do lata 1921 r. Wrócił do Polski. Od sierpnia 1921r. rozpoczął pracę w Stowarzyszeniu Mechaników Polskich w Ameryce organizując jako naczelny inżynier dwie fabryki obrabiarek w Pruszkowie i Porębie k/Zawiercia na Śląsku.

Od maja 1923 r. aż do wybuchu II wojny światowej był członkiem zarządu Stowarzyszenia i dyrektorem technicznym obu fabryk, które stały się największym w kraju producentem obrabiarek mających zastosowanie w hutnictwie, kolejnictwie, przemyśle maszynowym i zbrojeniowym.

Jan Piotrowski był przeświadczony o wyjątkowej roli przemysłu obrabiarkowego dla całego życia gospodarczego i postępu technicznego. Był ciekawy, jak rozwijała się ta gałąź przemysłu w innych krajach, stąd jego liczne wyjazdy służbowe do Niemiec, Wielkiej Brytanii, Czechosłowacji, Belgii, Szwecji, Holandii.

W swojej działalności starał się utrzymywać kontakty z politechnikami i innymi instytucjami naukowymi. Pozostawał w bliskich stosunkach zawodowych i przyjacielskich z prof. Henrykiem Mierze-

---

2) Archiwum PAN, Warszawa, Teczka Jana Piotrowskiego, syg. III- 110, j38

3) Polski Słownik Biograficzny , t. 24, s. 476

jeńskim. Po jego śmierci otrzymał propozycję przejęcia katedry, której nie przyjął, nie chcąc stracić bezpośredniej pracy w przemyśle.

Aktywnie działał w licznych stowarzyszeniach, instytucjach naukowych, technicznych i gospodarczych, wygłaszał odczyty. Wniósł duży wkład w utworzenie w październiku 1924 r. Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, którego został członkiem. Uczestniczył w pracach Stowarzyszenia Inżynierów Mechaników Polskich, był wielokrotnie członkiem zarządu, sądu koleżeńkiego i sekcji fachowych, zwłaszcza Sekcji Warsztatowej. Należał do grona mechaników najczęściej wygłaszających referaty. Na Pierwszym Kongresie Inżynierów we Lwowie w 1937 r. przedstawił referat: „Zagadnienia przemysłu obrabiarkowego”.

Od roku 1923 był jednym z dziewięciu członków czynnych Wydziału Nauk Mechanicznych Akademii Nauk Technicznych, członkiem zarządu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, prezesem Grupy Producentów Narzędzi i Grupy Wytwórni Obrabiarek, członkiem Komitetu Wykonawczego Zakładów Mechanicznych „Ursus” S.A., wchodził w skład Rady Szkolenia Zawodowego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego jako konsultant w zakresie programów liceów mechanicznych, zakładał Towarzystwo Oświaty Zawodowej w 1934 r., reaktywował „Mechanika” w 1938 r., a także wchodził w skład ich komitetów redakcyjnych.

We wrześniu 1939 r. Jan Piotrowski pozostał w Wytwórni w Pruszkowie. Niemcy po zajęciu fabryki usunęli go z zajmowanego stanowiska. Przez całą okupację pełnił dwie funkcje: zastępcy szefa biura technicznego i technicznego kierownika sprzedaży.

Uczestniczył w działalności konspiracyjnej, współpracował z wywiadem przemysłowym Armii Krajowej. Był informatorem nr 9 składającym meldunki w latach 1941 – 1944 o sytuacji w pruszkowskiej fabryce.

Zdążył ukryć przed zniszczeniem Wytwórni w sierpniu 1944 r. wraz ze współpracownikami w swoim ogrodzie w Komorowie

dokumentację techniczną, plany zakładu oraz spisy wywiezionych do Rzeszy maszyn. Dzięki temu po wyzwoleniu można była szybko przystąpić do odbudowy i uruchomienia zakładu.

Zaraz po wyzwoleniu Piotrowski przystąpił do odbudowy fabryki. Został jej tymczasowym dyrektorem. Kierował akcją rewindykacyjną. Opracował plany rozwoju zakładu oraz całego przemysłu obrabiarkowego w Polsce. W maju 1945 r. zastał powołany na stanowisko dyrektora naczelnego Państwowego Zarządu Tymczasowego Wytwórni Obrabiarek i Narzędzi w Pruszkowie SMPzA. Funkcję tę pełnił do 1949 r. W latach 1949 – 1951 był dyrektorem naczelnym Zjednoczenia Przemysłu Urządzeń Mechanicznych

W roku 1951, mając 76 lat przystąpił do organizowania nowoczesnego biura konstrukcyjnego, które wieńczyło dzieło jego życia i należało do najważniejszych osiągnięć. Po reorganizacji 31 maja 1951 r. powstało Centralne Biuro Konstrukcyjne Obrabiarek (CBKO) z dyrektorem Janem Piotrowskim. Na stanowisku tym pozostał do 15 września 1957 r. Ze względu na podeszły wiek postanowiono odciążyć go od prac administracyjnych, został odwołany, ale jednocześnie powierzono mu funkcję Doradcy Dyrektora do Spraw Konstrukcji Obrabiarek CBKO w Pruszkowie, którą pełnił niemal do końca życia, na emeryturę przeszedł pierwszego września 1964 r.

Za wkład w rozwój polskiego przemysłu obrabiarkowego Jan Piotrowski został odznaczony:

- Krzyżem Oficerskim Polonia Restituta, 1928 r.
- Krzyżem Niepodległości, 1931 r.
- Złotym Krzyżem Zasługi, 1946 r.
- Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, 1957 r.

Otrzymał w 1950 r. nagrodę państwową II stopnia w dziedzinie nauk technicznych „za całość prac w dziedzinie konstrukcji obrabiarek oraz wybitne zasługi położone w zakresie organizacji i rozwoju przemysłu obrabiarkowego w Polsce”.

Do ostatnich dni życia pozostał aktywny. Pracował w domu nad historią przemysłu obrabiarkowego w Polsce. Porządkował

i uzupełniał wcześniej już zgromadzone na ten temat materiały. Pracę przerwała mu śmierć. Zmarł 4 grudnia 1964 r. Pochowany został na Powązkach.

Inżynier Jan Piotrowski może imponować nie tylko jako znakomity fachowiec, ale również jako człowiek niezwykle aktywny na różnych płaszczyznach życia społecznego, gorący patriota, przedkładający pracę dla kraju nad własne życie osobiste.

Darzył ludzi dużym zaufaniem, wierzył w ich rzetelność, dlatego potrafił zaangażować ich do pracy. Jako dyrektor nie stosował autorytarnego stylu zarządzania, decyzje podejmował po szerokiej konsultacji z najbliższymi współpracownikami. Posiadał autorytet nie tylko wśród kadry inżynierskiej, ale także wśród robotników, z którymi potrafił znaleźć wspólny język, nawiązać bezpośrednie kontakty. W sytuacjach trudnych, podczas wielkiego kryzysu (1929-1933) pomagał wielu robotnikom dając pieniądze z własnej kieszeni. Świadczyło to o jego autentycznie demokratycznych poglądach, dużej tolerancji wobec poglądów innych ludzi. Był głęboko wierzącym katolikiem, zwolennikiem Józefa Piłsudskiego, nigdy nie starał się narzucać własnych sympatii innym.

Środowisko inżynierskie doceniło jego osiągnięcia w odbudowie i rozbudowie przemysłu obrabiarkowego nazywając go „ojcem polskiej obrabiarki”.